

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudkyň JUDr. Barbary Pořízkové a Mgr. Daniely Zemanové v právní věci žalobce: JUDr. Z. A., proti žalovanému: Finanční ředitelství v Praze, se sídlem Žitná 12, Praha 2, v řízení o námitce podjatosti žalobce vznesené v řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 10 Ca 209/2007,

t a k t o :

Soudci Městského soudu v Praze Mgr. Jana Brothánková, JUDr. Ludmila Sandnerová, JUDr. Pavel Horňák, JUDr. Jan Ryba, Mgr. Martin Kříž, JUDr. Naděžda Řeháková, JUDr. Ivana Havlíková, JUDr. Miroslava Hrehorová, Mgr. Jiří Tichý a Mgr. Dana Černovská **n e j s o u v y l o u č e n í** z projednávání a rozhodování věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 10 Ca 209/2007.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobou podanou u Městského soudu v Praze se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 27. 3. 2007, č.j. 1779/07-1100-204297, kterým bylo zamítnuto odvolání žalobce ve věci daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, předepsané za zdaňovací období roku 2005 platebním výměrem ze dne 30. 5. 2006, č.j. 129783/06/060912/3422, ve výši 32 350 Kč.

Podáním ze dne 6. 4. 2009 žalobce vznesl „námitku podjatosti soudu“. Ke svému podání přiložil kopii trestního oznámení a uvedl, že požádal nejvyšší státní zástupkyni o prošetření podezření ze spáchání trestného činu zpronevěry mimo jiné proti „podezřelým soudcům“ Městského soudu v Praze. Poukázal na to, že judikatura sice vychází z toho, že lze namítat podjatost jen jednotlivých soudců, ale čl. 36 Listiny základních práv a svobod právo na nezávislý a nestranný soud neomezuje jen ve vztahu k jednotlivým soudcům. Podezření ze spáchání trestného činu zpronevěry odvíjí žalobce od toho, že Městský soud v Praze neplnil svou dohlédací povinnost na výkon činnosti správce konkursní podstaty, čímž měla

být zmařena výplata odměny žalobci ve výši 8 314 720 Kč. Žalobce dále uvedl, že do doby vyšetření případu „není na jisto postaveno, jak se kdo o [jemu] náležící peníze podělil“. Nestrannost a nezávislost Městského soudu v Praze jako celku je tak ve všech řízeních, jichž je žalobce účasten, objektivně zpochybněna.

K námitce podjatosti se vyjádřili soudci Městského soudu v Praze, specializovaného senátu 10 Ca Mgr. Jana Brothánková, JUDr. Ludmila Sandnerová, JUDr. Pavel Hornák a JUDr. Jan Ryba, jakož i soudci zastupujících senátů Městského soudu v Praze, tj. soudci specializovaného senátu 9 Ca Mgr. Martin Kříž, JUDr. Naděžda Řeháková a JUDr. Ivana Havlíková a soudci specializovaného senátu 12 Ca JUDr. Miroslava Hrehorová, Mgr. Jiří Tichý a Mgr. Dana Černovská. Všichni soudci shodně uvedli, že nemají poměr k věci ani k účastníkům řízení a že na výsledku řízení nemají zájem.

Úvodem je nutno konstatovat, že žalobce byl přípisem zdejšího soudu ze dne 16. 10. 2009, č. j. Nao 71/2009 – 83, řádně poučen, že ve věci jím uplatněné námitky podjatosti vznesené ve věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 10 Ca 209/2007 budou v souladu s rozvrhem práce rozhodovat soudci 9. senátu zdejšího soudu s tím, že v případě dlouhodobé nepřítomnosti některého ze členů uvedeného senátu může být senát doplněn některým ze soudců 8. senátu zdejšího soudu, kterými jsou JUDr. Michal Mazanec, JUDr. Petr Příhoda a JUDr. Jan Passer.

Současně byl žalobce poučen, že má-li za to, že některý ze jmenovaných soudců Nejvyššího správního soudu je z projednávání shora uvedené věci vyloučen pro svůj poměr k věci, k účastníkům, nebo k jejich zástupcům, může namítnout jejich podjatost v propadné lhůtě jednoho týdne od doručení tohoto vyrozumění.

Ve smyslu ustanovení § 8 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), je účastník povinen námitku podjatosti uplatnit do jednoho týdne ode dne, kdy se o důvodech podjatosti dozvěděl. Zjistí-li účastník řízení důvod podjatosti při jednání, musí námitku podjatosti uplatnit při tomto jednání. K později uplatněným námitkám se ze zákona nepřihlíží. Žalobce v propadné lhůtě námitku podjatosti nevznesl. Za námitku podjatosti nelze považovat žalobcovu žádost ze dne 29. 10. 2009, doručenou Nejvyššímu správnímu soudu dne 30. 10. 2009, ve které žádá o časově nespécifikované prodloužení lhůty k vyjádření se k osobám soudců 9. senátu, případně 8. senátu zdejšího soudu, a to z důvodu neodkladných jednání žalobce v zahraničí. K uvedené žádosti kasační soud nepřihlédl, neboť prodloužit zákonem stanovené lhůty lze pouze výjimečně, a to z vážných omluvitelných důvodů. Takové důvody však z obsahu žádosti neplynou.

Měl-li tedy žalobce jakékoliv důvody, pro které by vznikly pochybnosti o nepodjatosti soudců, kteří dle rozvrhu práce rozhodují nyní posuzovanou věc, bylo jeho povinností uplatnit tyto pochybnosti v propadné lhůtě jednoho týdne.

Vzhledem ke skutečnosti, že zdejšímu soudu je z jeho úřední činnosti známo, že žalobce podává tuto žádost paušálně, je nutno žalobce upozornit na to, že smyslem oprávnění účastníků řízení vyjádřit se k osobám soudců, kteří budou rozhodovat jejich věc, je garance toho, aby ve věci rozhodoval nezávislý a nestranný soudce, nikoliv účelové protahování řízení.

K vlastnímu posouzení věci Nejvyšší správní soud uvádí, že v souladu s ustanovením § 8 odst. 5 s. ř. s. účastník nebo osoba zúčastněná na řízení může namítnout podjatost soudce, soudní osoby, tlumočníka nebo znalce. Námitku musí uplatnit do jednoho týdne ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl; zjistí-li důvod podjatosti při jednání, musí ji uplatnit při tomto jednání. K později uplatněným námitkám se nepřihlíží. Námitka musí být zdůvodněna a musí být uvedeny konkrétní skutečnosti, z nichž je dovozována. Podle § 8 odst. 1 s. ř. s. soudci jsou vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Vyloučení jsou též soudci, kteří se podíleli na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení. Důvodem k vyloučení soudce nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávané věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech.

Vzhledem k tomu, že předmětný spis Městského soudu v Praze neobsahuje doručenkou, ze které by bylo patrné, ke kterému datu byl žalobce řádně poučen o svém procesním právu namítat podjatost soudce, a o lhůtě, v níž tak lze učinit (srov. § 36 odst. 1 s. ř. s.), musel se Nejvyšší správní soud zabývat vznesenou námitkou podjatosti meritorně, byť byla podána více než pět týdnů poté, kdy se žalobce o skutečnosti, v níž spatřuje podjatost soudců, dozvěděl (tj. od sepisu trestního oznámení), a proto by ji jinak bylo třeba odmítnout jako opožděně podanou.

Integrální součástí práva na spravedlivý proces tak, jak je vymezeno v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, je garance toho, aby ve věci rozhodoval nezávislý a nestranný soudce. Nestrannost a nezájatost soudce je jedním z hlavních předpokladů spravedlivého rozhodování a jednou z hlavních premis důvěry občanů a jiných subjektů v právo a právní stát (čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR). Nestrannost soudce je především subjektivní kategorií, vyjadřující vnitřní psychický vztah soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich zástupcům), o nichž je schopen relativně přesně referovat toliko soudce sám. Pouze takto úzce pojímaná kategorie nestrannosti soudce by však v praxi stěží našla uplatnění vzhledem k obtížné objektivní přezkoumatelnosti vnitřního rozpoložení soudce. Kategorii nestrannosti je proto třeba vnímat širě, tedy i v rovině objektivní. Za objektivní ovšem nelze považovat to, jak se nestrannost soudce pouze subjektivně jeví vnějšmu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce má k věci určitý, nikoliv nezaujatý vztah. Vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci má být založeno nikoliv na

skutečně prokázané podjatosti, ale již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti. Subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání; rozhodování o této otázce se však musí dít výlučně na základě hlediska objektivního (shodně též nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 370/04).

Nejvyšší správní soud neshledal důvod pro vyloučení shora jmenovaných soudců.

Jak již Nejvyšší správní soud uvedl v rozhodnutí ze dne 5. 8. 2009, č. j. Nao 45/2009 - 39 (všechna zde citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz), nemůže účastník řízení namítat podjatost soudu jako instituce. Z ustanovení § 8 odst. 5, věty první, s. ř. s. plyne, že žalobce může namítnout podjatost jednotlivého soudce, resp. jednotlivých soudců (a dále též soudní osoby, tlumočníka nebo znalce), tedy nikoli soudu jako instituce. Jedná se o racionální legislativní řešení, neboť o podjatosti jakožto zvláštním vnitřním psychickém poměru lze uvažovat toliko ve spojitosti s člověkem jakožto bytostí schopnou duševních dějů a reflexe okolních skutečností, nikoli v souvislosti s institucí k těmto procesům ze své podstaty naprosto nezpůsobilou.

Nejvyšší správní soud proto vyložil podanou námitku podjatosti tak, že se týká těch soudců Městského soudu v Praze, kteří mají žalobcovu věc v souladu s rozvrhem práce projednat a rozhodnout, tj. zejména soudců specializovaného senátu 10 Ca, případně soudců, kteří připadají dle rozvrhu práce v úvahu jako soudci zastupující, tj. soudců specializovaných senátů Městského soudu v Praze 9 Ca a 12 Ca.

Za poměr k věci se považuje přímý zájem soudce na projednávání věci, zejména zájem na jejím výsledku. Vyloučen by byl také soudce, který by získal o věci poznatky jiným způsobem než dokazováním při jednání. Pochybnosti o nepodjatosti soudce pro jeho poměr k účastníkům či jejich zástupcům – kromě vztahů příbuzenských a obdobných vztahů – mohou vzniknout i tehdy, je-li soudcův vztah k účastníkům, případně zástupcům, přátelský či naopak zjevně nepřátelský. V projednávání věci však žádný z těchto důvodů nebyl zjištěn. Jmenovaní soudci se rovněž nepodíleli na projednávání nebo rozhodování věci u žalovaného správního orgánu ani v předchozím soudním řízení.

Z návrhu na vyloučení soudců Městského soudu v Praze, podaného žalobcem, výslovně vyplývá, že námitku podjatosti odůvodňuje tím, že podal trestní oznámení pro podezření ze spáchání trestného činu zpronevěry, jehož se mimo jiné měli dopustit „podezřelí soudci“ Městského soudu v Praze, a to tím, že Městský soud v Praze neplnil svou dohlédací povinnost na výkon činnosti správce konkursní podstaty.

Otázku, zda trestní oznámení na soudce může samo o sobě založit objektivní pochybnost o nepodjatosti soudce, již zdejší soud řešil v usnesení ze dne 14. 7. 2009, č. j. Nao 36/2009 – 49, a zodpověděl ji záporně.

Z vyjádření jmenovaných soudců městského soudu k podané námitce podjatosti ani z obsahu spisu městského soudu nevyplývá, že by podáním trestního oznámení získali poměr k věci, účastníkům řízení či jejich zástupcům, který by je vylučoval z dalšího rozhodování. Jinými slovy, nelze dovodit, že by podání trestního oznámení založilo jejich negativní vztah k žalobci, který by ovlivnil další rozhodování těchto soudců. Obecně by se mělo vyloučení soudce z projednání a rozhodování věci pojit s důvody subjektivními, tedy s poměrem soudce k věci, účastníkům či jejich zástupcům, který mu znemožňuje objektivně a nestranně rozhodnout. Lze připustit vznik situací, kdy budou namítané důvody podjatosti natolik silné, že odůvodní vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci, byť se on sám podjatý nebude cítit. Taková situace však může nastat zcela výjimečně. Opačný přístup by mohl velmi snadno vyústit v možnost účastníků ovlivňovat složení ve věci rozhodujícího senátu např. podáváním byť i zcela zjevně nedůvodných trestních oznámení, která by pak automaticky vedla k vyloučení soudce.

Pochybnosti o nepodjatosti soudce pro jeho poměr k účastníkům či jejich zástupcům mohou vzniknout kromě vztahů příbuzenských a obdobných typicky tehdy, je-li soudcův vztah k účastníkům, resp. jejich zástupcům, přátelský či naopak zjevně nepřátelský. Podání trestního oznámení na soudce účastníkem pro jeho rozhodovací činnost jistě může za určitých okolností v soudci vyvolat nepřátelský postoj vůči tomuto účastníku. Na druhé straně lze jen těžko uzavřít, že tato skutečnost vždy a automaticky vyvolá negativní vztah soudce k účastníku řízení. V tomto směru se však posouzení jednotlivých případů vzpírá zobecnění a vždy se bude odvíjet od vážení různých skutečností, pojících se s konkrétní věcí.

V nyní posuzované věci nelze přehlédnout ani to, že v trestním oznámení, na něž poukazuje žalobce v námitce podjatosti, je spatřováno pochybení Městského soudu v Praze při dohlédací činnosti na průběh konkursu, tedy v agendě, jež není náplní správního soudnictví a podle rozvrhu práce ani nepřináleží u Městského soudu v Praze senátům či samosoudcům specializovaným ve smyslu § 31 s. ř. s. na věci správního soudnictví. Je tedy krajně nepravděpodobné, že by se případné vyšetřování mohlo jakkoli dotknout soudců rozhodujících věc vedenou u jmenovaného soudu pod sp. zn. 10 Ca 209/2007.

Nejvyšší správní soud proto uzavřel, že Mgr. Jana Brothánková, JUDr. Ludmila Sandnerová, JUDr. Pavel Horňák, JUDr. Jan Ryba, Mgr. Martin Kříž, JUDr. Naděžda Řeháková, JUDr. Ivana Havlíková, JUDr. Miroslava Hrehorová, Mgr. Jiří Tichý a Mgr. Dana Černovská nejsou vyloučeni z projednání a rozhodování věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 10 Ca 209/2007.

P o u ě n í: Proti tomuto usnesení n e j s o u opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. listopadu 2009

JUDr. Radan Malík
předseda senátu